

Drawing a scientific map of articles in the field of Holy defense

Alireza abyati

MSc in Knowledge and Information Science;
Researcher at the Field Marshal Martyr
Qasem Soleimani Institute of Holy Defense
Sciences and Education

**Mohammad sadegh
jalalirad***

PhD in Public Policy, independent
researcher. Tehran, Iran.

Seyed javad rezae

PhD in Knowledge Strategic Management,
Researcher at Faculty of Industrial
Management and Engineering, Malek Ashtar
University of Technology, Tehran. IRAN.

The Holy Defense is a lasting epic etched into the history of Iran through reliance on faith, national solidarity, and the leadership of Imam Khomeini (RA). The primary objective of this study is to map the scientific network of articles related to the Holy Defense. This study, using a scientometric method and employing co-word analysis and network analysis, examines and explains the conceptual linkages among research works in this field. The statistical population comprises articles published between 1991 and 2023 in the databases of Noormags, Magiran, CIVILICA, SID, and the Comprehensive Portal of Humanities. Findings indicate that CIVILICA has published the highest number of articles, with the year 2022 marking the peak of scientific output in this area. The most common authorship pattern was collaboration between two authors, and Mohammad Reza Soroush was identified as the most prolific author. In terms of educational level, the majority of researchers held a Master's degree, and Islamic Azad University had the highest number of researchers in the field of the Imposed War. The journal Teb-e Janbaz accounted for the highest number of publications, while the field of psychology emerged as the most active discipline. Furthermore, Mostafa Ghanej played a central role in the information flow within the network due to his high betweenness centrality. The keyword "veterans" had the highest degree centrality, making it the most prominent term in the network. The psychology discipline and University of Tehran were also identified as the most influential field and institution, respectively. Overall, the trend in scientific publication in this area has been ascending over the years, and the diversity of disciplines among researchers indicates that the Holy Defense has been examined from multiple perspectives.

* Corresponding Author: mohammad_jalalirad@yahoo.com

How to Cite:

Keywords: Holy Defense, Imposed War, Scientific Collaboration

زودآیند ویراستاری نشده (نشریه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی)

نام مجله-----

دوره ؟، شماره ؟، نام فصل، سال، ص ص

.atu.ac.ir

DOI:

ترسیم نقشه علمی مقالات منتشر شده در حوزه دفاع مقدس

دانش آموخته کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی، پژوهشگر پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس شهید سپهبد پاسدار حاج قاسم سلیمانی. تهران، ایران.

علیرضا آبیاتی

دانش آموخته دکترای سیاست گذاری عمومی، پژوهشگر مستقل. تهران، ایران.

محمد صادق
جلالی راد *

دانش آموخته دکترای مدیریت راهبردی دانش، پژوهشگر دانشگاه صنعتی مالک اشتر. تهران، ایران.

سید محمد جواد
رضایی

چکیده

دفاع مقدس حماسه‌ای ماندگار است که با تکیه بر ایمان، همبستگی ملی و رهبری امام خمینی (ره) در تاریخ این سرزمین به ثبت رسید. هدف اصلی پژوهش حاضر، ترسیم شبکه علمی مقالات مرتبط با حوزه دفاع مقدس است. این مطالعه با روش علم‌سنجی و بهره‌گیری از تحلیل هم‌رخدادی واژگان و تحلیل شبکه‌ای، به بررسی و تبیین پیوندهای مفهومی میان آثار پژوهشی این حوزه پرداخته است. جامعه آماری شامل مقالات منتشر شده در بازه زمانی ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۲ در پایگاه‌های نورمگز، مگیران، سیویلیکا، اس‌آ‌دی و پرتال جامع علوم انسانی می‌باشد. یافته‌ها نشان داد پایگاه سیویلیکا بیشترین تعداد مقالات را منتشر کرده و سال ۱۴۰۱، نقطه اوج تولید علمی در این زمینه بوده است. الگوی رایج نگارش مقالات، همکاری دو نویسنده بوده و محمدرضا سروش پرکارترین نویسنده این حوزه است. از نظر مقطع تحصیلی، بیشترین فراوانی به پژوهشگران مقطع کارشناسی ارشد تعلق دارد و دانشگاه آزاد اسلامی، دارای بیشترین پژوهشگر در زمینه جنگ تحمیلی بوده است. نشریه طب جانباز بیشترین تعداد مقالات را به خود اختصاص داده و رشته روان‌شناسی، فعال‌ترین حوزه علمی در این زمینه بوده است. همچنین مصطفی قانع به دلیل مرکزیت بینت بالای خود، نقش محوری در انتقال اطلاعات شبکه داشته است. واژه «جانبازان» با داشتن بیشترین مرکزیت درجه محبوب‌ترین کلمه‌واژه بوده و رشته روان‌شناسی و دانشگاه تهران، محبوب‌ترین رشته و سازمان در شبکه علمی مقالات شناخته شده است.

* نویسنده مسئول: mohammad_jalalirad@yahoo.com

مقاله حاضر برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «ترسیم نقشه علمی دفاع مقدس» با حمایت پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس شهید سپهبد پاسدار حاج قاسم سلیمانی است.

شده‌اند. به طور کلی روند تولید مقالات علمی طی سالیان مختلف صعودی بوده است. همچنین تنوع رشته‌های پژوهشگران نشان از این دارد که دفاع مقدس از ابعاد گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: دفاع مقدس، جنگ تحمیلی، شبکه همکاری علمی

دوفایند ویراستاری نشده (نشریه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی)

مقدمه

دفاع مقدس دفاع هشت ساله مردم ایران در مقابل تهاجم رژیم بعث عراق است؛ جنگی که به عنوان طولانی ترین جنگ قرن حاضر به شمار می رود. (قهرمانی و یوسف نژاد، ۱۳۹۷). این جنگ که حدود هشت سال به طول انجامید، گستره ای به مساحت بیش از ۱۶۰۰ کیلومتر را در بر گرفت و از بزرگترین جنگ های قرن بیستم بود. (ربیعی و محمدپور، ۱۳۹۶). نیروهای عراقی در این تجاوز، مناطقی را در شمال غرب، غرب و جنوب غرب ایران اشغال نمودند؛ ولی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران با کمک نیروهای بسیجی و مردمی، حملات رژیم بعث عراق را متوقف کردند و دشمن متجاوز با دفاع جانانه رزمندگان غیور و جان بر کف نظام اسلامی به هیچکدام از اهداف اصلی و راهبردی خود نرسید.

دفاع مقدس یکی از مهم ترین و تأثیرگذارترین دوران تاریخ معاصر ایران است که بر تمامی جنبه های زندگی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و مذهبی جامعه اثر گذاشته است (حسینی و نیکرو، ۱۳۸۹). جنگ تحمیلی واقعه بزرگ انقلاب اسلامی است که در معرض دو تهدید کلان تحریف و فراموشی قرار دارد. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بیان می کنند: «با وجود این که کارهای زیادی در خصوص دفاع مقدس شده است به کارهای زیادی احتیاج است چرا که هر چه از لحاظ زمان از دفاع مقدس دور می شویم، از لحاظ معرفت باید به دفاع مقدس نزدیک تر شویم دست های تحریف در کمین هست؛ دست تحریف ممکن است این بخش پر درخشش تاریخ را مخدوش کند» (امام خامنه ای (مدظله العالی)، ۱۳۹۹/۰۶/۳۱). این تهدیدات در صورتی کاهش می یابد یا از بین می رود که روایتی مستند و مستدل از آن ایجاد شود. برداشت حماسی از دفاع مقدس در قالب شعر، داستان یا خاطره تا اندازه ای انجام شده و این امر از جنبه روانی و تبلیغاتی مهم است. اما چنانچه این دوره تاریخی با استفاده از اسناد و مدارک برای نسل حاضر که هیچگونه شناختی از آن دوره ندارند، واکاوی علمی و پژوهشی نشود، تاریخ انقلاب با سوء برداشت، تحریف و فراموشی مواجه خواهد شد (نهادی، ۱۳۹۸). این عامل و عوامل دیگر مانند تقویت حس میهن پرستی و حس هویت جمعی و همچنین کشف علل و ریشه های آن منجر به تولید صدها اثر علمی مربوط به دوره دفاع مقدس در ایران و جهان شده است (حسینی و نیکرو، ۱۳۸۹).

یکی از دل مشغولی های عمده سیاست گذاران علم و فناوری بررسی وضعیت، جهت و روند توسعه علم یک کشور در دوره های زمانی مختلف است. از این رو رویکردها و راهکارهایی متنوع از حوزه های موضوعی مختلف در این راستا ایجاد شده است که علم

سنجی یکی از مهم‌ترین آنهاست. از دیدگاه سیاست‌گذاری، استفاده از روش‌های علم‌سنجی به خصوص ترسیم نقشه علمی دارای اهمیت ویژه‌ای است. علاوه بر شناسایی حوزه‌های پرکار و روندهای پژوهشی، این نقشه‌ها امکان تحلیل و شناسایی مجلات علمی فعال، نویسندگان، همکاری‌های علمی و سازمان‌های پژوهشی مؤثر در حوزه‌ای خاص را نیز فراهم می‌کنند. با این اطلاعات، سیاست‌گذاران قادر خواهند بود تا تصمیمات آگاهانه‌تری در زمینه تخصیص منابع پژوهشی، توسعه زیرساخت‌های علمی و حمایت از محققان و پروژه‌های پژوهشی بگیرند.

با توجه به تأکيدات و منویات مقام معظم رهبری^(مد ظله‌العالی) که مضامین دفاع مقدس را نباید تکراری پنداشت و هنوز بسیاری از مضامین و مفاهیم هستند که درباره آن‌ها کار نشده است، پژوهش در زمینه دفاع مقدس با هدف ترسیم نقشه علمی این حوزه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پژوهش حاضر، با تمرکز بر ترسیم نقشه علمی مقالات منتشر شده در حوزه دفاع مقدس، نخستین تلاش جامع در حوزه علم‌سنجی این مطالعات به شمار می‌رود. برخلاف پژوهش‌های پیشین که بیشتر به تحلیل محتوای محدود می‌پرداختند، این تحقیق با بهره‌گیری از روش‌های نوین علم‌سنجی، به شکلی گسترده‌تر و عمیق‌تر با بررسی و تحلیل حوزه‌های موضوعی پر استفاده، از ائتلاف منابع در انجام مطالعات تکراری جلوگیری کرده و امکان تمرکز بر موضوعات نو و کمتر بررسی شده را فراهم می‌کند، همچنین منجر به شناسایی شبکه‌های علمی، نویسندگان و مجلات برتر در این حوزه می‌شود. این رویکرد نوآورانه، با امکان دسترسی به منابع جامع، سازمان‌یافته و هدفمند، زمینه‌ساز ارتقای کیفیت و عمق پژوهش‌ها شده و پژوهشگران را قادر می‌سازد تا تحقیقات عمیق‌تر، دقیق‌تر و با کیفیت بالاتری ارائه دهند. همچنین شناسایی آثار برجسته و نویسندگان کلیدی در حوزه دفاع مقدس، امکان بهره‌گیری از تجربیات ارزشمند آنان را فراهم کرده و نقش مؤثری در ارتقای سطح علمی پژوهش‌ها ایفا می‌کند و با شناسایی دقیق خلأهای پژوهشی، بستر مناسبی برای هدایت تحقیقات آینده به سوی نیازهای واقعی فراهم می‌آید.

به طور کلی با وجود پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه دفاع مقدس، تاکنون بررسی جامع، نظام‌مند و به‌روز از روندها، حوزه‌های موضوعی، شبکه‌های علمی و همچنین شناسایی دقیق نویسندگان کلیدی این حوزه ارائه نشده است. این خلا موجب شده است که شناخت دقیق از وضعیت فعلی پژوهش‌ها، بازیگران اصلی، موضوعات کمتر پرداخته شده و تعیین اولویت‌های پژوهشی دشوار باشد. پژوهش حاضر با هدف پر کردن این خلأ و ترسیم نقشه

علمی جامع از مقالات منتشر شده در حوزه دفاع مقدس انجام شده است تا با شناسایی دقیق روندها، نویسندگان برجسته، بازیگران کلیدی و موضوعات مهم، راه را برای توسعه پژوهش‌های هدفمند و مؤثر در این حوزه هموار سازد. پژوهش حاضر در پی پاسخ به پرسش‌های زیر است:

۱. کدام پایگاه‌ها از مجموع پایگاه‌های علمی که جست‌وجو شدند (نورمگز، مگیران، سیویلیکا، اس‌آ‌دی و پرتال جامع علوم انسانی) دارای بیشترین فروانی مقالات علمی در حوزه موضوعی دفاع مقدس هستند؟
۲. توزیع مقالات حوزه دفاع مقدس بر اساس نوع انتشار (مجلات علمی و همایش‌ها) چگونه است؟
۳. روند تولید مقالات علمی حوزه دفاع مقدس در سالیان مختلف چگونه بوده است؟
۴. الگوی هم‌نویسندگی در مقالات منتشر شده حوزه دفاع مقدس چگونه است؟
۵. نویسندگان پر کار مقالات حوزه دفاع مقدس چه کسانی هستند؟
۶. وابستگی سازمانی نویسندگان در زمینه تولید مقالات حوزه دفاع مقدس چگونه است؟
۷. کدام نشریات بیشترین سهم را در زمینه تولید مقالات علمی حوزه دفاع مقدس داشتند؟
۸. رتبه علمی یا مقطع تحصیلی نویسندگان دفاع مقدس چگونه است؟
۹. رشته تحصیلی نویسندگان حوزه موضوعی دفاع مقدس چگونه است؟
۱۰. میزان همکاری نویسندگان مقالات حوزه دفاع مقدس چگونه است؟
۱۱. هم‌رخدادی واژگان استفاده شده توسط نویسندگان حوزه دفاع مقدس چگونه است؟
۱۲. میزان همکاری موسسات و دانشگاه‌ها در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس چگونه است؟
۱۳. میزان همکاری نویسندگان حوزه دفاع مقدس با توجه به رشته‌های علمی چگونه است؟

پیشینه پژوهش

ترسیم نقشه علمی با بهره‌گیری از شاخص‌های آماری و ابزارهای نرم‌افزاری، امکان نمایش تصویری از وضعیت تولید علم و شبکه‌های دانشی را فراهم می‌کند. هدف از ترسیم نقشه علمی، فهم عمیق‌تری از روندهای علمی، خوشه‌های موضوعی، و شکاف‌های پژوهشی موجود است. بررسی پژوهش‌هایی که از این رویکرد بهره گرفته‌اند، می‌تواند به تحلیل وضعیت موجود و جهت‌گیری آینده تحقیقات کمک کند. بر همین اساس، در این بخش، پیشینه‌های مرتبط با ترسیم نقشه‌های علمی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. با جستجوهای صورت گرفته پیرامون مسئله این پژوهش به‌منظور شناسایی پیشینه‌های مرتبط جستجوهای در پایگاه‌های اطلاعات علمی داخلی و خارجی همچنین با استفاده از موتورهای کاوش انجام شد.

مطهری و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «دسته‌بندی موضوعی پایان‌نامه‌های تئاتر دفاع مقدس در سه دهه فعالیت دانشکده‌های هنرهای نمایشی کشور» به دسته‌بندی موضوعی پایان‌نامه‌های مربوط به تئاتر دفاع مقدس و همچنین به ارائه آمار مربوط به میزان فراوانی پایان‌نامه‌ها بر اساس سال و دانشگاه پرداخته است.

توکلی زاده رزاری و محمودی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «ترسیم نقشه موضوعی اسناد جنگ تحمیلی: مطالعه موردی وصیت نامه فرماندهان سپاه پاسداران شهید استان کرمان» به تحلیل محتوا به روش تحلیل هم‌رخدادی واژگان و فن خوشه‌بندی پرداخته‌اند. تحلیل محتوا روی ۶۸ متن کامل از وصیت نامه فرماندهان سپاه شهید استان کرمان صورت گرفته است. با توجه به خوشه‌های حاصل از نمودار سلسله مراتبی، هشت محور اساسی در این وصیت نامه‌ها تشخیص داده شد که محور اصلی آنها دو اصطلاح «خداوند» و «اسلام» بود.

بهرامیان (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل اسناد جنگ تحمیلی؛ مطالعه موردی وصیتنامه ۳۲ نفر از شهدای اطلاعات عملیات سپاه سیدالشهداء (ع) استان تهران» به بررسی ظاهر متن و محتوای آن‌ها پرداخته است. در این پژوهش آمده است که ۹ کلیدواژه «جهاد» و «شهادت»، پشتیبانی از امام و ولایت فقیه، گناه نکردن و توبه، طلب حلالیت، طلب شهادت، سفارش به نماز، احترام به پدر و مادر، رعایت حجاب، خدمت به اسلام و محرومان» بیشترین فراوانی را در وصیت نامه شهدا داشته است.

قاسم زاده (۱۴۰۱) در کتاب خود با عنوان «علم سنجی فراگیر دفاع مقدس در نشریات معتبر داخلی (دفاع مقدس، جنگ تحمیلی، جنگ ایران و عراق)» به نمایه‌سازی مقالات منتشر شده در نشریات علمی پژوهشی و علمی ترویجی کشور با کلیدواژه‌های «دفاع مقدس»،

«جنگ تحمیلی» و «جنگ ایران و عراق» که در مجموع ۱۹۰ مقاله بوده است پرداخته است. اطلاعات هر مقاله که آورده شده است شامل: عنوان مقاله، پدیدآور، عنوان نشریه، سال نشر، آدرس ارجاع، چکیده مقاله و لغات کلیدی است. این اثر مقالات از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۲ را شامل می‌شود.

سیلانی و کویولا (۲۰۱۰) پژوهشی با عنوان «ترسیم نقشه پژوهش‌های مربوط به تعارض: مطالعه‌ای علم‌سنجی از گفتمان‌های علمی معاصر» انجام داده‌اند که در آن از روش علم‌سنجی برای ترسیم ساختار پژوهش در حوزه تعارض استفاده شده است. در این مطالعه چهار گفتمان اصلی در این حوزه شناسایی شده است و نتیجه‌گیری می‌شود که «نظریه صلح دموکراتیک» هسته گفتمانی قدرتمندی در پژوهش‌های معاصر تعارض به شمار می‌رود. هدف این مطالعه آن بوده است که به پژوهشگران کمک کند تا نسبت به خلأها و کانون‌های توجه در پژوهش‌های معاصر آگاه شوند و بحث‌های بیشتری در خصوص وضعیت کنونی این حوزه شکل گیرد.

نخودیان و همکاران^۱ (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان «قرار گرفتن در معرض گاز خردل در جنگ ایران و عراق - یک مطالعه علم‌سنجی» مقالاتی که بین سال‌های ۱۹۸۸ تا ۲۰۱۲ منتشر شده و مرتبط به قرار گرفتن در معرض گاز خردل در جنگ ایران و عراق بوده را مورد بررسی قرار داده‌اند. مقالات سه پایگاه داده معتبر بین‌المللی شامل اسکوپوس^۲، مدلاین^۳ و آی‌اس‌آی^۴ مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج این پژوهش نشان داد که در طول ۲۴ سال بررسی‌شده، حدود ۹۰ مقاله در زمینه گاز خردل در جنگ ایران و عراق منتشر شده است. تعداد مقالات مرتبط با گاز خردل و جنگ ایران و عراق در طی سال‌های مختلف بیش از ده برابر افزایش یافته و از ۱ مقاله در سال ۱۹۸۸ به ۱۱ مقاله در سال ۲۰۱۱ رسیده است. بیشتر مقالات منتشرشده (۴۵٫۷٪) به بررسی‌های بالینی و پاراکلینیکی اثرات گاز خردل در قربانیان ایرانی پرداخته‌اند. پرکارترین نویسنده در این حوزه دکتر غنی بوده که با ۲۰ مقاله در رتبه اول قرار گرفته است. وابستگی سازمانی اغلب پژوهشگران، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (مرکز تحقیقات آسیب‌های شیمیایی و بخش پوست) در ایران بوده است.

¹ Nokhodian et al.

² Scopus

³ MEDLINE (Medical Literature Analysis and Retrieval System Online)

⁴ ISI (Institute for Scientific Information)

اهلاوات و همکاران^۱ (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان «تحلیل علم‌سنجی پژوهش‌های منتشرشده درباره جنگ روسیه و اوکراین با استفاده از نرم‌افزار VOSviewer» انجام داده‌اند که در آن با استفاده از پایگاه داده Dimensions یک تحلیل علم‌سنجی بر اسناد منتشرشده مرتبط با جنگ اوکراین و روسیه انجام داده‌اند. در مجموع ۶۵۷ سند شامل مقالات پژوهشی، پیش‌چاپ‌ها، تک‌نگاشت‌ها و فصل‌های کتاب بررسی شده‌اند. تحلیل با استفاده از نرم‌افزار ویواس‌ویوور انجام و در قالب جداول و نمودارها ارائه شده است. نتایج مطالعه نشان داد که این جنگ ماهیتی جهانی یافته است، به‌طوری‌که بیشترین تعداد اسناد منتشرشده (چه از نظر نهادها و چه از نظر پژوهشگران) مربوط به کشور هند بوده است. در عین حال، ایالات متحده به‌عنوان برترین کشور از نظر میزان مشارکت شناسایی شد. این پژوهش همچنین نشان می‌دهد که مطالعات مرتبط با «جنگ روسیه و اوکراین» حوزه‌هایی همچون بازارهای مالی، کسب‌وکار، تغییرات اقلیمی، امنیت انرژی، امنیت غذایی، بهداشت عمومی و پیامدهای جهانی جنگ را در بر می‌گیرد.

استادلر و همکاران^۲ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «آلودگی شیمیایی خاک و اقدامات نظامی: یک تحلیل علم‌سنجی» بر پایه تحلیل علم‌سنجی ۳۵۰۰ مقاله، نشان می‌دهند که میزان توجه به موضوع آلودگی خاک ناشی از فعالیت‌های نظامی در دهه‌های اخیر نوساناتی داشته، اما در سال‌های اخیر، سالانه بیش از ۲۵۰ مقاله جدید در این زمینه منتشر می‌شود. بیشتر این مقالات توسط نویسندگانی از ایالات متحده، چین و کشورهای اروپای غربی نوشته شده‌اند. رادزی^۳ (۲۰۲۴) در مقاله خود با عنوان «بررسی تأثیر برنامه‌های تأمین اجتماعی بر کارکنان نظامی و کهنه‌سربازان: یک مرور علم‌سنجی و دامنه‌ای» نقش برنامه‌های تأمین اجتماعی را در تضمین رفاه و ثبات اقتصادی کارکنان نظامی و کهنه‌سربازان با روش علم‌سنجی مورد بررسی قرار داده است. در این پژوهش با استفاده از داده‌های پایگاه‌های اسکوپوس و وب‌آف‌ساینس^۴، تحلیلی عمیق از منظر علم‌سنجی انجام داده است تا روندهای انتشار، کشورهای فعال، نهادهای پیشرو و هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها بررسی شود. ده کلیدواژه برتر شناسایی شده شامل: تأمین اجتماعی، کهنه‌سربازان، نظامی، رفاه اجتماعی، ناتوانی، هزینه‌های نظامی، اختلال استرس پس از سانحه، اشتغال، سلامت روان، و سیاست اجتماعی هستند.

¹ Ahlawat et al.

² Stadler et al.

³ Radzi

⁴ Web of Science (WOS)

روزولینسکی^۱ (۲۰۲۴) در مقاله‌ای با عنوان «پیامدهای مالی، اقتصادی و اجتماعی جنگ روسیه و اوکراین: تحلیل علم‌سنجی» با گردآوری مقالات از پایگاه اسکوپوس که بین سال ۲۰۲۲ تا نیمه اول ۲۰۲۴ منتشر شده‌اند به تحلیل علم‌سنجی پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بیش از یک‌چهارم مقالات حاصل همکاری پژوهشگرانی از کشورهای مختلف بوده‌اند. همچنین، نویسندگان کشورهای دارای بیش از ۱۰ مقاله، فقط در قالب همکاری‌های بین‌المللی در این حوزه مشارکت داشته‌اند. اوکراین با سهم ۱۰/۲ درصدی در انتشار مقالات، در جایگاه نخست قرار دارد و کشورهای چین، ایالات متحده، لهستان و ایتالیا نیز در میان پنج کشور برتر هستند و در مجموع ۳۰/۳ درصد از کل مقالات را تولید کرده‌اند. در میان مؤسسات برتر از نظر وابستگی سازمانی، هشت مؤسسه اوکراینی حضور دارند.

عبیدات و همکاران^۲ (۲۰۲۵) در مقاله خود با عنوان «وضعیت زنان در جنگ: یک تحلیل علم‌سنجی» یک تحلیل علم‌سنجی جامع از پژوهش‌های مربوط به وضعیت زنان در بستر جنگ انجام داده است. این مطالعه بر پایه ۱۸۷ مقاله استخراج شده از پایگاه داده اسکوپوس انجام شده است. برای شناسایی منابع مرتبط، عبارت "The status of women in war" در جستجو به کار گرفته شد. تحلیل علم‌سنجی انجام شده شامل بررسی الگوهای انتشار از نظر کشورها، تأثیر استنادی، منابع کلیدی، وابستگی‌های سازمانی، روندهای نویسندگی و کلیدواژه‌های موضوعی بوده است. نتایج نشان می‌دهد که در سه دهه گذشته، تولیدات علمی مرتبط با زنان و جنگ به تدریج افزایش یافته و پس از وقوع درگیری‌های مهم در قرن ۲۱، جهش‌هایی در میزان انتشارات دیده می‌شود. با این حال، تأثیر استنادی این آثار با گذر زمان کاهش یافته است. تحلیل‌ها همچنین نشان می‌دهد که پژوهش‌ها عمدتاً از سوی کشورهای غربی تولید شده‌اند که این مسئله نشان‌دهنده ضرورت دربرگیری دیدگاه‌های متنوع جهانی است.

به‌طور کلی در پیشینه پژوهش‌های داخلی، مطالعات علم‌سنجی حوزه دفاع مقدس عمدتاً محدود به بخشی از متون، اسناد و مقالات دفاع مقدس بوده‌اند؛ برای مثال، مطهری و همکاران (۱۳۹۳) به دسته‌بندی موضوعی پایان‌نامه‌های تئاتر دفاع مقدس پرداخته‌اند، توکلی زاده رواروی و محمودی (۱۳۹۵) به خوشه‌بندی، وصیت‌نامه‌های فرماندهان سپاه پرداخته است، بهرامیان (۱۴۰۰) فراوانی کلیدواژه‌های پرتکرار در وصیت‌نامه شهدا را تبیین نموده است. همچنین قاسم‌زاده (۱۴۰۱) با علم‌سنجی ۱۹۰ مقاله دفاع مقدس، چشم‌اندازی سیستماتیک از

¹ Zozulinsky

² Obeidat et al

روند انتشار، ساختار موضوعی و کلیدواژه‌های این مقالات ارائه داده است. با وجود ارزش و عمق هر یک از این مطالعات در حوزه‌ای خاص، هنوز هیچ پژوهشی به صورت فراگیر و نظام‌مند، به ترسیم نقشه علمی مقالات دفاع مقدس پرداخته است. در پیشینه پژوهش‌های خارجی، استفاده از روش‌های علم‌سنجی در حوزه مطالعات جنگ، با تمرکز بر ابعاد مختلفی همچون پیامدهای انسانی، زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی جنگ‌ها، گسترش یافته است. مطالعاتی همچون سیلانپا و کویولا (۲۰۱۰) به ترسیم گفتمان‌های علمی در حوزه تعارض پرداخته‌اند و تلاش کرده‌اند شکاف‌ها و محورهای اصلی این ادبیات را نمایان کنند. پژوهش خوددیان و همکاران (۲۰۱۵) به صورت مشخص، به علم‌سنجی مقالات مرتبط با آثار گاز خردل در جنگ ایران و عراق پرداخته که تنها مطالعه بین‌المللی متمرکز بر این جنگ با روش علم‌سنجی محسوب می‌شود. سایر مطالعات مانند اهلاوات و همکاران (۲۰۲۲)، زوزولینسکی (۲۰۲۴) و عیدات و همکاران (۲۰۲۵) تحلیل روندهای پژوهشی و مشارکت‌های بین‌المللی در زمینه‌هایی مانند جنگ روسیه و اوکراین، وضعیت زنان در جنگ، و تأثیرات اجتماعی-اقتصادی جنگ‌ها پرداخته‌اند. این مطالعات نشان می‌دهند که جنگ‌ها از منظر علم‌سنجی، نه تنها در حوزه‌های نظامی بلکه در ابعاد کلان اجتماعی، زیست‌محیطی و سیاست‌گذاری نیز مورد توجه قرار گرفته‌اند. با این حال، به جز پژوهش خوددیان و همکاران (۲۰۱۵) که به تحلیل علم‌سنجی پرداخته است؛ هیچ مطالعه علم‌سنجی دیگری که به طور خاص به مقالات مرتبط با دفاع مقدس پرداخته باشد، یافت نشده است؛ و همین امر خلأ مهمی را در این حوزه نشان می‌دهد که پژوهش حاضر در پی پوشش آن است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با روش علم‌سنجی و با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی واژگان و تحلیل شبکه به بررسی و شناسایی روابط مفهومی میان آثار پژوهشی منتشر شده در موضوع دفاع مقدس پرداخته است. برای تحلیل داده‌های پژوهش از نرم افزار راورپری‌مپ^۱، یوسی‌آی^۲ و نرم افزار ویواس‌ویوور^۳ استفاده شده است جامعه آماری این پژوهش تمام شمار در دسترس مقالات منتشر شده حوزه دفاع مقدس از سال ۱۳۷۰ تا پایان سال ۱۴۰۲ در پایگاه‌های

1 Raver Premap

2 UCINET

3 VOSviewer

معتبر داخلی (پرتال جامع علوم انسانی^۱، مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۲، نورمگز^۳، سیویلیکا^۴ و مگیران^۵) است. تمامی مراحل جستجو و گردآوری داده‌ها با دقت و رعایت استانداردهای علمی و براساس ۹۸ کلیدواژه‌ای که با پیشنهاد و تایید کارشناسان حوزه مورد نظر بوده، انجام شده است. این پژوهش در طی مراحل زیر انجام گرفت:

در مرحله نخست داده‌های علمی از پنج پایگاه مذکور با جست‌وجوی کلیدواژه‌هایی مانند دفاع مقدس، جنگ تحمیلی، جنگ ایران و عراق، جانبازان، ایثارگران و ... گردآوری شد. در پایگاه نورمگز که امکان دریافت خروجی با فرمت اکسل وجود داشت، داده‌ها به صورت مستقیم استخراج گردید. خروجی پایگاه‌های سیویلیکا و مگیران که فرمت RIS^۶ ارائه می‌دادند، در نرم‌افزار زوترو^۷ بارگذاری و جمع‌بندی شدند؛ سپس خروجی نرم‌افزار زوترو که در قالب یک فایل RIS بود به نرم‌افزار Mendeley وارد شد تا خروجی اکسل گرفته شود. برای پایگاه‌هایی که فاقد خروجی ساختاریافته بودند پرتال جامع علوم انسانی و پایگاه SID، داده‌ها به صورت دستی وارد فایل‌های اکسل گردید. در مرحله دوم، تمامی فایل‌های اکسل گردآوری شده که در مجموع شامل ۱۰۲۴۴۷ پیشینه بودند، جمع‌بندی و پاکسازی شدند؛ در این مرحله، پیشینه‌های تکراری یا نامرتب حذف گردید. در نهایت، ۴۹۹۸ مقاله منحصربه‌فرد و مرتبط شناسایی شد. پس از آن، اطلاعات ناقص از جمله نام نویسنده، سال انتشار، عنوان نشریه و کلیدواژه‌ها از طریق جست‌وجوی مجدد در پایگاه‌های اطلاعاتی یا وبسایت مجلات تکمیل و اصلاح شدند.

در مرحله سوم با توجه به مرحله نخست که داده‌هایی مانند عنوان، سال نشر، نویسنده، ناشر یا همایش برای هر رکورد گردآوری شده بود با بررسی ۴۹۹۸ مقاله‌ها سه اطلاعات مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی و سازمان وابسته نویسندگان نیز گردآوری شدند. سپس اطلاعات جمع‌آوری شده، یکدست شدند تا برای ورود به نرم‌افزارهای تحلیلی آماده شوند. در نهایت در مرحله چهارم پس از گردآوری داده‌ها و پالایش آنان از طریق سیاهه واریسی جهت ساخت ماتریس هم‌رخدادی به نرم‌افزار پری مپ وارد شد و خروجی TXT به دست آمده

1 www.ensani.ir

2 www.sid.ir

3 www.noormags.ir

4 www.civilica.com

5 www. magiran.com

6 Research Information System (RIS)

7 Zotero

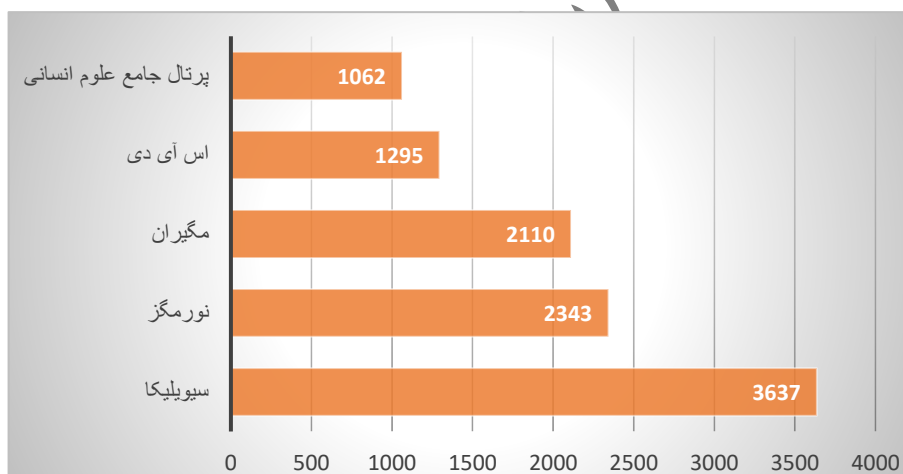
وارد نرم افزار اکسل شد و سپس خروجی نرم افزار اکسل برای بررسی سنجه‌های مرکزیت شبکه‌های اجتماعی وارد نرم افزار یوسی‌آی نت شد.

یافته‌ها

کدام پایگاه‌ها از مجموع پایگاه‌های علمی که جست‌وجو شدند (نورمگز، مگیران، سیویلیکا، اس‌آی‌دی و پرتال جامع علوم انسانی) دارای بیشترین فراوانی مقالات علمی در حوزه موضوعی دفاع مقدس هستند؟

در شکل ۱ نمودار توزیع فراوانی مقالات پایگاه‌ها در حوزه موضوعی دفاع مقدس نشان داده شده است.

شکل ۱. توزیع فراوانی مقالات پایگاه‌ها در حوزه موضوعی دفاع مقدس

همانطور که در شکل ۱ قابل مشاهده است به ترتیب دو پایگاه سیویلیکا با فراوانی ۳۶۳۷ مقاله و نورمگز با فراوانی ۲۳۴۳ مقاله دارای بیشترین فراوانی مقالات علمی حوزه دفاع مقدس هستند و پس از آن پایگاه اس‌آی‌دی و پرتال جامع علوم انسانی قرار می‌گیرد.

توزیع مقالات حوزه دفاع مقدس بر اساس نوع انتشار (مجلات علمی و کنفرانس‌ها) چگونه است؟

به منظور بررسی نوع منابع علمی منتشر شده در حوزه دفاع مقدس، داده‌های مربوط به مقالات دسته‌بندی شدند. جدول شماره ۱، توزیع مقالات را بر اساس نوع انتشار (مجلات و کنفرانس) نشان می‌دهد.

جدول ۱. توزیع فراوانی نوع مقالات منتشر شده در پایگاه‌ها در زمینه موضوعی دفاع مقدس

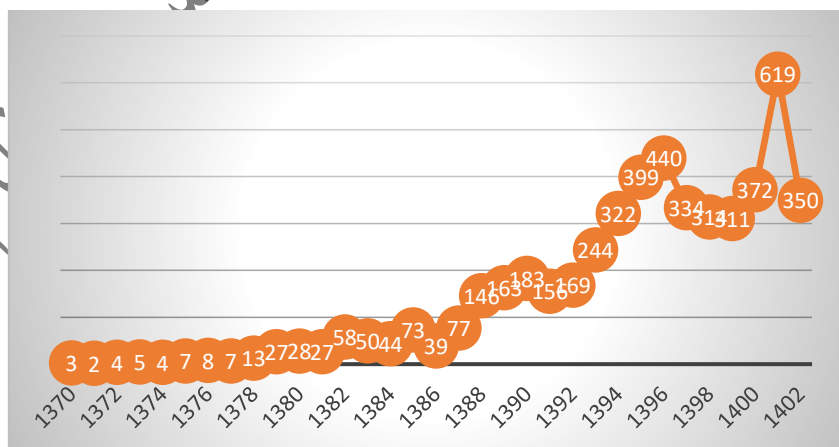
نوع مقاله	تعداد	درصد	درصد تجمعی
مقالات مجلات	۳۱۷۸	۶۳,۵۹	۶۳,۵۸
مقالات کنفرانسی	۱۸۲۰	۳۶,۴۱	۱۰۰
مجموع	۴۹۹۸	۱۰۰	۱۰۰

همانطور که در جدول ۱ قابل مشاهده است از ۴۹۹۸ مقاله‌ی حوزه دفاع مقدس ۶۴ درصد مربوط به مقالات مجلات و ۳۶ درصد مربوط به مقالات کنفرانسی است.

روند تولید مقالات علمی حوزه دفاع مقدس در سالیان مختلف چگونه بوده است؟

برای تحلیل روند تولید مقالات علمی در حوزه دفاع مقدس طی سال‌های مختلف، توزیع فراوانی مقالات بر اساس سال انتشار مورد بررسی قرار گرفت. شکل ۲ و جدول ۲ این روند را به تفکیک سال نمایش می‌دهند.

شکل ۲. توزیع فراوانی مقالات منتشر شده طی سالیان مختلف در حوزه موضوعی دفاع مقدس

جدول ۲. توزیع فراوانی مقالات منتشر شده طی سالیان مختلف در حوزه موضوعی دفاع مقدس

سال	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱۴۰۲	۳۵۰	۷	۷
۱۴۰۱	۶۱۹	۱۲/۳۸	۱۹/۳۸
۱۴۰۰	۳۷۲	۷/۴۴	۲۶/۸۲
۱۳۹۹	۳۱۱	۶/۲۲	۳۳/۰۴
۱۳۹۸	۳۱۴	۶/۲۸	۳۹/۳۲
۱۳۹۷	۳۳۴	۶/۶۸	۴۶
۱۳۹۶	۴۴۰	۸/۸۰	۵۴/۸
۱۳۹۵	۳۹۹	۷/۹۸	۶۲/۷۸
۱۳۹۴	۳۲۲	۶/۴۴	۶۹/۲۲
سایر	۱۵۳۷	۳۰/۷۸	۱۰۰
مجموع	۴۹۹۸	۱۰۰	۱۰۰

شکل ۲ و جدول ۲ نشان می‌دهد که سال ۱۴۰۱ با فراوانی ۶۱۹، سال ۱۳۹۶ با فراوانی ۴۴۰ و سال ۱۳۹۵ با فراوانی ۳۹۹ سال‌هایی بودند که بیشترین تولید مقالات علمی را به خود اختصاص داده‌اند.

الگوی هم‌نویسندگی در مقالات منتشر شده حوزه دفاع مقدس چگونه است؟

برای شناسایی الگوی هم‌نویسندگی در مقالات منتشر شده پیرامون حوزه دفاع مقدس، تعداد نویسندگان در هر مقاله مورد بررسی قرار گرفت. جدول ۳، توزیع فراوانی مقالات را بر اساس تعداد نویسندگان نمایش می‌دهد.

جدول ۳. الگوی فراوانی تعداد نویسندگان مقالات با موضوع دفاع مقدس

تعداد نویسنده	فراوانی مقالات	درصد	درصد تجمعی
یک نویسنده	۱۴۳۶	۲۸/۷۴	۲۸/۷۴
دو نویسنده	۱۷۲۷	۳۴/۵۵	۶۳/۲۹
سه نویسنده	۱۰۵۷	۲۱/۱۵	۸۴/۴۴
چهار نویسنده	۵۰۱	۱۰/۰۲	۹۴/۴۶

تعداد نویسنده	فراوانی مقالات	درصد	درصد تجمعی
پنج نویسنده	۱۶۴	۳/۲۸	۹۷/۷۴
شش نویسنده	۶۱	۱/۲۲	۹۸/۹۶
هفت نویسنده	۲۶	۰/۵۲	۹۹/۴۸
هشت نویسنده	۱۴	۰/۲۸	۹۹/۷۶
نه نویسنده	۶	۰/۱۲	۹۹/۸۸
ده نویسنده	۳	۰/۰۶	۹۹/۹۴
یازده نویسنده	۲	۰/۰۴	۹۹/۹۸
چهار و هشت نویسنده	۱	۰/۰۲	۱۰۰
مجموع	۴۹۹۸	۱۰۰	۱۰۰

بر اساس داده‌های جدول ۳ تعداد مقالات با دو نویسنده با فراوانی ۱۷۲۵، یک نویسنده با فراوانی ۱۴۸۳ و سه نویسنده با فراوانی ۱۰۵۷ بیشترین الگوی فراوانی را داشته است و به ترتیب در رتبه‌های اول، دوم و سوم در میان مقالات قرار گرفته‌اند.

نویسندگان پر کار مقالات حوزه دفاع مقدس چه کسانی هستند؟

یکی از ابعاد مهم در تحلیل تولیدات علمی، شناسایی نویسندگانی است که بیشترین سهم را در نگارش مقالات داشته‌اند. جدول ۴، نویسندگان برتر حوزه دفاع مقدس را بر اساس تعداد مقالات منتشر شده معرفی می‌کند.

جدول ۴. نمودار نویسندگان پر کار حوزه دفاع مقدس

تعداد نویسنده	فراوانی مقالات	درصد	درصد تجمعی
سروش، محمدرضا	۶۵	۱/۳۰	۱/۳
قانع، مصطفی	۳۹	۰/۷۸	۲/۰۸
موسوی، بتول	۳۲	۰/۶۴	۲/۷۲
غضنفری، طوبی	۲۹	۰/۵۸	۳/۳۰
احمدی، خدابخش	۲۶	۰/۵۲	۳/۸۲

تعداد نویسنده	فراوانی مقالات	درصد	درصد تجمعی
عبادی، عباس	۲۵	۰/۵۰	۴/۳۲
معصومی، مهدی	۲۳	۰/۴۶	۴/۷۸
پیری، هادی مراد	۱۹	۰/۳۸	۵/۱۶
میرزایی، جعفر	۱۸	۰/۳۶	۵/۵۲
باوان پوری، مسعود	۱۸	۰/۳۶	۵/۵۸
صفری، جهانگیر	۱۸	۰/۳۶	۶/۲۴
مجموع	۳۱۲	۶/۲۴	۶/۲۴

بر پایه اطلاعات جدول ۴ در مجموع ۱۱۶۹۷ نویسنده در انتشار مقالات این حوزه فعالیت داشته‌اند. همانطور که مشخص است محمدرضا سروش با نگارش ۶۵ مقاله پرکارترین نویسنده حوزه دفاع مقدس است. مصطفی قانعی با نگارش ۳۹ مقاله رتبه دوم و بتول موسوی با نگارش ۳۲ مقاله به ترتیب در جایگاه بعدی پرکارترین نویسندگان حوزه دفاع مقدس قرار می‌گیرد. طوبی غضنفری، خدابخش احمدی، عباس عبادی، مهدی معصومی، هادی مراد پیری، جعفر میرزایی، مسعود باوان پوری و جهانگیر صفری به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در مجموع نویسندگان مذکور در نگارش ۳۱۲ مقاله از ۴۹۹۸ مقاله مشارکت داشته‌اند که معادل ۶,۲۴ درصد از کل مقالات است.

وابستگی سازمانی نویسندگان در زمینه تولید مقالات حوزه دفاع مقدس چگونه است؟

به‌منظور بررسی نهادهای علمی فعال در حوزه دفاع مقدس، وابستگی‌های سازمانی نویسندگان مقالات مورد تحلیل قرار گرفت. جدول ۵، مؤسسات و دانشگاه‌هایی را که بیشترین مشارکت را در تولید مقالات این حوزه داشته‌اند، معرفی می‌کند.

جدول ۵. توزیع فراوانی سازمان‌های فعال در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس

نام سازمان	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دانشگاه آزاد اسلامی	۲۲۱۸	۱۸/۹۶	۱۸/۹۶
دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله	۴۰۷	۳/۴۸	۲۲/۴۴
دانشگاه تهران	۳۵۰	۲/۹۹	۲۵/۴۳

نام سازمان	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دانشگاه پیام نور	۳۳۱	۲/۸۳	۲۸/۲۶
دانشگاه علامه طباطبائی	۲۷۸	۲/۳۸	۳۰/۶۴
پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان	۲۴۱	۲/۰۶	۳۲/۷۰
دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)	۲۳۳	۱/۹۹	۳۴/۶۹
دانشگاه اصفهان	۲۰۳	۱/۷۴	۳۶/۴۳
دانشگاه شاهد	۱۷۲	۱/۴۷	۳۷/۹۰
دانشگاه تربیت مدرس	۱۱۵	۰/۹۸	۳۸/۸۸
سایر	۴۳۸۷	۳۷/۵۱	۷۶/۳۹
ناشنخص	۲۷۶۲	۲۳/۶۱	۱۰۰
مجموع	۱۱۶۹۷	۱۰۰	۱۰۰

در خصوص وابستگی سازمانی نویسندگان همانطور که در جدول ۵ هویداست دانشگاه آزاد اسلامی با ۲۲۱۸ و دانشگاه علوم پزشکی بقیه اله با ۴۰۵ و دانشگاه تهران با ۳۵۰ نویسنده در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. دانشگاه پیام نور، دانشگاه علامه طباطبائی، پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان، دانشگاه جامع امام حسین، دانشگاه اصفهان، دانشگاه شاهد و دانشگاه تربیت مدرس در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

با توجه به سهم بالای دانشگاه آزاد اسلامی در تولید مقالات حوزه دفاع مقدس، توزیع پژوهشگران این دانشگاه به تفکیک واحدهای دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفت. جدول شماره ۶، جزئیات مربوط به تعداد نویسندگان فعال در واحدهای مختلف این دانشگاه را نشان می‌دهد.

نام واحد دانشگاه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
علوم تحقیقات تهران	۱۹۲	۸/۶۸	۸/۶۸
تهران مرکزی	۱۰۳	۴/۶۴	۱۳/۳۲

۱۶/۳۹	۳/۰۷	۶۸	رودهن
۱۹/۰۵	۲/۶۶	۵۹	مرودشت
۲۱/۶۶	۲/۶۱	۵۸	تبریز
۲۴/۲۷	۲/۶۱	۵۸	کرمانشاه
۲۶/۸۸	۲/۶۱	۵۸	نجف آباد
۲۹/۰۴	۲/۵۲	۵۶	اهواز
۳۱/۶۱	۲/۲۱	۴۹	تهران جنوب
۳۳/۵۰	۱/۸۹	۴۲	خوراسگان
۹۶/۵۷	۶۳/۰۷	۱۳۹۹	سایر
۱۰۰	۳/۴۳	۷۶	نامشخص
۱۰۰	۱۰۰	۲۲۱۸	مجموع

جدول ۶. نمودار توزیع فراوانی مقالات منتشر شده واحدهای مختلف دانشگاه آزاد در حوزه دفاع مقدس

همانطور که در جدول شماره ۶ مشاهده می شود از میان واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی به ترتیب واحدهای علوم و تحقیقات، تهران مرکز، رودهن، مرودشت و نجف آباد، تبریز، کرمانشاه، اهواز، تهران جنوب، خوراسگان دارای بیشترین پژوهشگر در حوزه موضوعی دفاع مقدس هستند.

کدام نشریات بیشترین سهم را در زمینه تولید مقالات علمی حوزه دفاع مقدس داشتند؟

یکی دیگر از ابعاد مهم در تحلیل تولیدات علمی، شناسایی نشریاتی است که بیشترین سهم را در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس داشته اند. جدول شماره ۷، نشریات علمی و تخصصی را که بیشترین تعداد مقاله در این زمینه منتشر کرده اند، معرفی می کند.

جدول ۷. توزیع فراوانی نشریات پرکار در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس

نام نشریه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
نشریه طب جانباز	۳۳۱	۱۰/۴۳	۱۰/۴۳
مجله طب نظامی	۱۵۳	۴/۸۱	۱۵/۲۴
مطالعات دفاع مقدس	۱۵۳	۴/۸۱	۲۰/۰۵
ادبیات پایداری	۱۴۸	۴/۶۶	۲۴/۷۱
نگین ایران	۱۰۹	۳/۴۳	۲۸/۱۴
مجله روان شناسی نظامی	۹۰	۲/۸۳	۳۰/۹۷
مطالعات دفاع مقدس و نبردهای معاصر	۶۲	۱/۹۵	۳۲/۹۲
نشریه شاهد اندیشه	۴۷	۱/۴۸	۳۴/۴۰
فصلنامه سیاست دفاعی	۴۳	۱/۳۵	۳۵/۷۵
فصلنامه جامع دفاع مقدس	۳۶	۱/۱۳	۳۶/۸۸
سایر	۲۰۰۶	۶۳/۱۲	۱۰۰
مجموع	۳۱۷۸	۱۰۰	۱۰۰

بر اساس داده‌های جدول ۷، نشریه طب جانباز با فراوانی ۳۳۱ مقاله، نشریه طب نظامی با فراوانی ۱۵۳ مقاله، نشریه مطالعات دفاع مقدس با فراوانی ۱۵۳ مقاله بیشترین مقالات حوزه دفاع مقدس را تولید کرده‌اند. نشریات ادبیات پایداری، نگین ایران، روان‌شناسی نظامی، مطالعات دفاع مقدس و نبردهای معاصر، شاهد اندیشه، سیاست دفاعی و فصلنامه جامع دفاع مقدس در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

رتبه علمی یا مقطع تحصیلی نویسندگان دفاع مقدس چگونه است؟

برای بررسی سطح تحصیلات و جایگاه علمی نویسندگان مقالات حوزه دفاع مقدس، اطلاعات مربوط به مقطع تحصیلی و مرتبه علمی آن‌ها استخراج و دسته‌بندی شد. جدول شماره ۸ این اطلاعات را به تفکیک نشان می‌دهد.

جدول ۸. توزیع فراوانی رتبه‌های علمی در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس

رتبه علمی یا مقطع تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کارشناسی ارشد	۱۹۸۴	۱۶/۹۶	۱۶/۹۶
استادیار	۱۶۹۸	۱۴/۵۲	۳۱/۴۸
دکتری	۱۲۳۸	۱۰/۵۹	۴۲/۰۷

رتبه علمی یا مقطع تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دانشجوی دکتری	۱۰۱۱	۸/۶۴	۵۰/۷۱
دانشیار	۸۴۴	۷/۲۲	۵۷/۹۳
دکتری حرفه‌ای	۶۲۴	۵/۳۳	۶۳/۲۶
دانشجوی کارشناسی ارشد	۵۷۲	۴/۸۹	۶۸/۱۵
استاد	۳۷۹	۳/۲۴	۷۱/۳۹
کارشناسی	۲۴۲	۲/۰۷	۷۳/۴۶
دانشجوی کارشناسی	۱۰۳	۰/۸۸	۷۴/۳۴
مربی	۹۱	۰/۷۸	۷۵/۱۲
کاردانی	۴	۰/۰۳	۷۵/۱۵
دانشجوی کاردانی	۳	۰/۰۳	۷۵/۱۸
نامشخص	۲۹۰۳	۲۴/۸۲	۱۰۰
مجموع	۱۱۶۹۷	۱۰۰	۱۰۰

همانطور که در جدول ۸ قابل مشاهده است پژوهشگران دارای مدرک کارشناسی ارشد با فراوانی ۱۹۸۴ بیشترین مشارکت را در انتشار مقاله داشته‌اند.

رشته تحصیلی نویسندگان حوزه موضوعی دفاع مقدس چگونه است؟

جهت شناخت زمینه‌های تخصصی نویسندگانی که در حوزه دفاع مقدس فعالیت پژوهشی داشته‌اند، رشته‌های تحصیلی آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت. جدول شماره ۹ توزیع رشته‌های تحصیلی پژوهشگران این حوزه را نشان می‌دهد.

جدول ۹. توزیع فراوانی رشته‌های علمی در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
روان شناسی	۱۶۵۴	۱۴/۱۴	۱۴/۱۴
زبان و ادبیات فارسی	۱۲۵۵	۱۰/۷۳	۲۴/۸۷
پزشکی	۵۰۸	۴/۳۴	۲۹/۲۱
علوم سیاسی	۴۱۳	۳/۵۳	۳۲/۷۴
علوم اجتماعی	۳۵۹	۳/۰۷	۳۵/۸۱
علوم تربیتی	۳۵۵	۳/۰۳	۳۸/۸۴

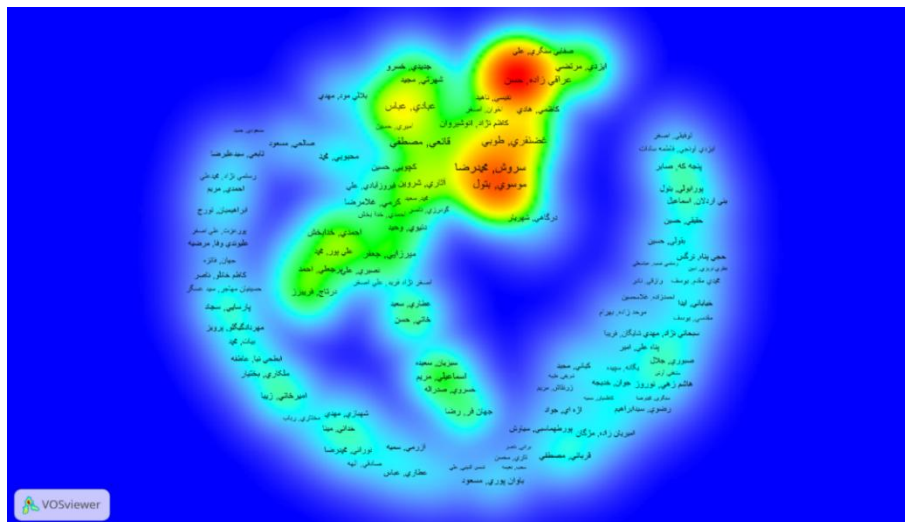
رشته تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
پرستاری	۲۷۲	۲/۳۳	۴۱/۱۷
زبان و ادبیات عربی	۲۴۰	۲/۰۵	۴۳/۲۲
جغرافیا	۲۱۷	۱/۸۶	۴۵/۰۸
حقوق	۲۱۱	۱/۸۰	۴۶/۸۸
سایر	۲۴۴۳	۲۰/۸۹	۶۷/۸۷
نامشخص	۳۷۷۰	۳۲/۲۳	۱۰۰
مجموع	۱۱۶۹۷	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۹ بیانگر آن است که رشته روان‌شناسی با فراوانی ۱۶۵۴ بیشترین پژوهشگران حوزه دفاع مقدس را داراست. بعد از آن رشته‌های زبان و ادبیات فارسی، پزشکی، علوم سیاسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی، پرستاری، زبان و ادبیات عربی، جغرافیا و حقوق قرار دارند.

میزان همکاری نویسندگان مقالات حوزه دفاع مقدس چگونه است؟

به منظور تحلیل میزان همکاری علمی در حوزه دفاع مقدس، شبکه هم‌تألفی نویسندگان مقالات مورد بررسی قرار گرفت. جدول ۱۰ و شکل ۳ ساختار این شبکه را نشان داده و نویسندگانی را که بیشترین تعامل و نقش ارتباطی در شبکه دارند، معرفی می‌کنند.

شکل ۳. نقشه چگالی نویسندگان حوزه دفاع مقدس

جدول ۱۰. شاخص‌های مرکزیت هم تالیفی نویسندگان مقالات

ردیف	نام نویسنده	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال‌شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال‌شده)
۱	سروش، محمدرضا	۲۸۱	فانعی، مصطفی	۰/۸۷۷	فانعی، مصطفی	۰/۰۱۵
۲	فانعی، مصطفی	۱۵۱	میرزایی، جعفر	۰/۸۸۲	سروش، محمدرضا	۰/۰۱۵
۳	موسوی، بتول	۱۵۱	سروش، محمدرضا	۰/۸۰۳	کرمی، غلامرضا	۰/۰۱۵
۴	غضنفری، طوبی	۱۴۰	کرمی، غلامرضا	۰/۶۵۶	احمدی، خدابخش	۰/۰۱۵
۵	عبادی، عباس	۱۰۸	حسین آبادی، حمیدرضا	۰/۵۹۸	نجاتی، وحید	۰/۰۱۵
۶	معصومی، مهدی	۱۰۴	شیخیان، ریحانه	۰/۵۸۸	میرزایی، جعفر	۰/۰۱۵

ردیف	نام نویسنده	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال شده)
۷	فقیه زاده، سقراط	۸۲	احمدی، خدا بخش	۰/۵۷۸	تولایی، سید عباس	۰/۰۱۵
۸	مدیریان، احسان	۷۶	غضنفری، فیروزه	۰/۸۷۱	اصلائی، جعفر	۰/۰۱۵
۹	عراقی زاده، احسان	۷۴	سبزیان، سعید	۰/۵۶۲	امینی، رضا	۰/۰۱۵
۱۰	میرزایی، جعفر	۷۱	اسماعیلی، مریم	۰/۵۰۵	کجویی، حسین	۰/۰۱۵
۱۱	رنجبر، فاطمه	۶۵	نجاتی، وحید	۰/۴۴۴	معصومی، مهدی	۰/۰۱۵
۱۲	فروتین، عباس	۶۳	قادری، زهرا	۰/۳۷۳	مدیریان، احسان	۰/۰۱۵
۱۳	خاطری، شهریار	۵۹	اسدی، فاطمه	۰/۳۵۳	خاطری، شهریار	۰/۰۱۵
۱۴	خاجی، علی	۵۹	عبادی، عباس	۰/۳۴۷	امیری، ماندانا	۰/۰۱۵
۱۵	عرب خردمند، جلیل	۵۹	رفیعی، محسن	۰/۳۳۷	عاملی، جواد	۰/۰۱۵
۱۶	احمدی، خدا بخش	۵۸	عراقی زاده، حسن	۰/۲۹۰	عراقی زاده، حسن	۰/۰۱۵
۱۷	خاتمی، سید مسعود	۵۸	وطن خواه، حمیدرضا	۰/۲۴۰	کاظم نژاد، انوشیروان	۰/۰۱۵
۱۸	گنج پرور، زهره	۵۵	برجعلی، احمد	۰/۲۱۷	پناهی، یونس	۰/۰۱۵
۱۹	عباس زاده، عباس	۵۴	دلاور، علی	۰/۲۰۴	قدوسی، کاظم	۰/۰۱۵
۲۰	چراغعلی، عبدالمجید	۵۱	احمدی زاده، محمدجواد	۰/۲۰۱	سعادت، علیرضا	۰/۰۱۵

بر اساس شبکه هم‌تألیفی ترسیم‌شده نویسندگان در شکل ۳ و جدول ۱۰، نویسندگانی مانند محمدرضا سروش، مصطفی قانع، بتول موسوی، طوبی غضنفری، عباس عبادی، مهدی معصومی، سقراط فقیه زاده، احسان مدیریان، حسن عراقی زاده، جعفر میرزایی، فاطمه رنجبر، عباس فروتن، شهریار خاطری، علی خاجی، جلیل عرب خردمند، خدابخش احمدی، سید مسعود خاتمی، زهره گنج پرور، عباس عباس زاده، عبدالمجید چراغعلی از محبوب‌ترین نویسندگان در زمینه موضوعی دفاع مقدس هستند. همچنین مصطفی قانع، جعفر میرزایی، محمدرضا سروش، غلامرضا کرمی، حمیدرضا حسن‌آبادی، ریحانه شیخان، خدابخش احمدی، فیروزه غضنفری، سعید سبزیان، مریم اسماعیلی، وحید نجاتی، زهرا قادری، فاطمه اسدی، عباس عبادی، محسن رفیعی، حسن عراقی زاده، حمیدرضا وطن‌خواه، احمد برجعلی، علی دلاور، محمد جواد احمدی زاده با بیشترین میزان مرکزیت بینیت از توانایی بالایی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه برخوردارند. در صورتی که یکی از نویسندگان مزبور از شبکه حذف شود، ممکن است انتقال اطلاعات با مشکل روبه‌رو شود.

مصطفی قانع، محمدرضا سروش، غلامرضا کرمی، خدابخش احمدی، وحید نجاتی، جعفر میرزایی، سید عباس تولایی، جعفر اصلانی، رضا امینی، حسین کچویی، مهدی معصومی، احسان مدیریان، شهریار خاطری، مالدانا امیری، جواد عاملی، حسن عراقی زاده، انوشیروان کاظم نژاد، یونس پناهی، کاظم قدوسی، علیرضا سعادت از مشهورترین نویسندگان فعال در شبکه هم‌تألیفی مقالات با موضوع دفاع مقدس هستند.

هم‌رخدادی واژگان استفاده شده توسط نویسندگان حوزه دفاع مقدس چگونه است؟

برای شناسایی مفاهیم کلیدی و ساختار مفهومی مقالات حوزه دفاع مقدس، تحلیل هم‌رخدادی واژگان به عنوان یکی از روش‌های علم‌سنجی به کار گرفته شد. شکل ۴ و جدول ۱۱، واژگان پرکاربرد و نقش آن‌ها در شبکه مفهومی این حوزه را نشان می‌دهند.

شکل ۴. نقشه چگالی کلیدواژه مقالات

جدول ۱۱. شاخص های مر

معونی

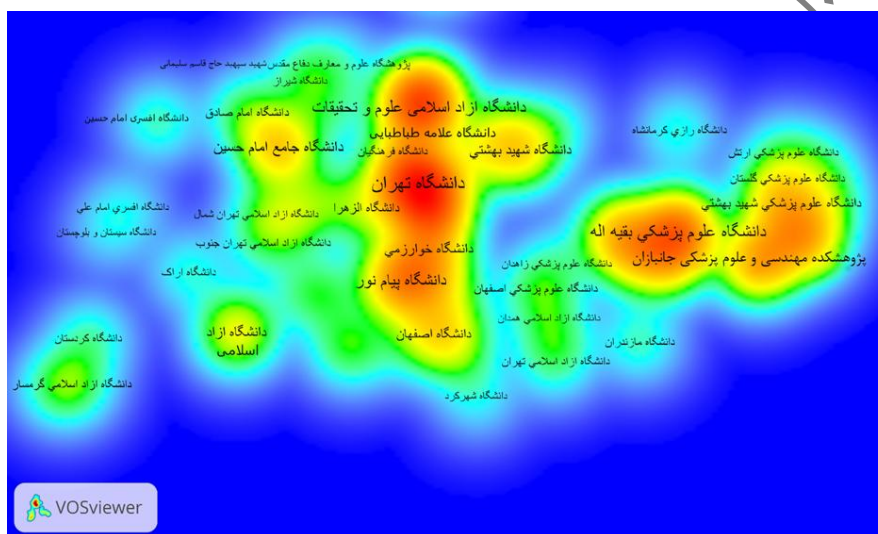
ردیف	موضوع	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال شده)
۱۲	مقاومت	۴۵۳	اختلال استرس پس از ضربه	۲/۳۹۹	مدیریت	۳/۹۸۹
۱۳	کیفیت زندگی	۴۳۵	شهید	۱/۸۵۲	انقلاب اسلامی	۳/۹۸۸
۱۴	زن	۳۶۵	الگو	۱/۶۹۸	خانواده	۳/۹۹۸
۱۵	شهید	۳۴۴	مدیریت	۱/۶۲۹	رزمندگان	۳/۹۸۷
۱۶	گاز خردل	۳۲۹	حقوق	۱/۴۳۲	شهید	۳/۹۸۶
۱۷	ورزش	۳۱۸	گاز خردل	۱/۴۰۹	تجربه	۳/۹۸۶
۱۸	خانواده	۳۱۲	مقاومت	۱/۰۲۲۰	جمهوری اسلامی	۳/۹۸۵
۱۹	مدیریت	۳۱۱	خانواده	۱/۱۵۷	پایداری	۳/۹۸۴
۲۰	الگو	۳۰۶	زن	۱/۱۲۳	اقتصاد	۳/۹۸۴

بر اساس شکل ۴ و جدول ۱۱ به ترتیب واژگان جانبازان، شهادت، ایثار، فرهنگ، شعر، پایداری، جانبازان شیمیایی، همسران، ایثارگران، اختلال استرس پس از ضربه، شهید، مقاومت، کیفیت زندگی، زن، شهید، گاز خردل، ورزش، خانواده، مدیریت، الگو دارای بیشترین مرکزیت درجه در نقشه هم‌رخدادی واژگان مقالات حوزه دفاع مقدس است. واژگان جانبازان، شعر، جانبازان شیمیایی، شهید، پایداری، فرهنگ، ایثارگران، ایثار، ادبیات، عملیات، شهادت، اختلال استرس پس از ضربه، شهید، الگو، مدیریت، حقوق، گاز خردل، مقاومت، خانواده، زن با داشتن بیشترین مرکزیت بینیت در شبکه هم‌رخدادی واژگان از موضوعات برگزیده حوزه دفاع مقدس هستند. موضوعات جانبازان، شهید، فرهنگ، جانبازان شیمیایی، الگو، شعر، جامعه‌شناسی، زن، ادبیات، ایثار، معنویت، مدیریت، انقلاب اسلامی، خانواده، رزمندگان، شهید، تجربه، جمهوری اسلامی، پایداری، اقتصاد جزو اثرگذارترین موضوعات در زمینه دفاع مقدس هستند.

میزان همکاری موسسات و دانشگاه‌ها در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس چگونه است؟

برای بررسی میزان تعامل میان دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی در حوزه دفاع مقدس، تحلیل شبکه همکاری سازمانی انجام شد. شکل ۵ و جدول ۱۲، ساختار همکاری بین نهادهای علمی را در انتشار مقالات این حوزه ترسیم می‌کنند و میزان ارتباط، تأثیرگذاری و جایگاه هریک از سازمان‌ها را مشخص می‌سازند.

شکل ۵. نقشه چگالی مؤسسات در انتشار مقالات حوزه دفاع مقدس

جدول ۱۲. شاخص‌های مرکزیت سازمان‌ها

ردیف	نام سازمان	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال شده)
۱	دانشگاه تهران	۲۰۲	دانشگاه تهران	۸/۱۸۶	دانشگاه تهران	۱/۲۰۷
۲	دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله	۱۵۳	دانشگاه پیام نور	۵/۹۹۲	دانشگاه پیام نور	۱/۲۰۶
۳	دانشگاه علامه طباطبائی	۱۴۵	دانشگاه علامه طباطبائی	۵/۰۱۵	دانشگاه علامه طباطبائی	۱/۲۰۶

ردیف	نام سازمان	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال شده)
۴	دانشگاه پیام نور	۱۴۴	دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌اله	۴/۴۷۶	دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات	۱/۲۰۶
۵	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات	۱۱۵	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات	۲/۹۶۹	دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌اله	۱/۲۰۵
۶	پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان	۱۰۶	دانشگاه جامع امام حسین	۲/۶۳۵	دانشگاه خوارزمی	۱/۲۰۴
۷	دانشگاه شاهد	۸۹	دانشگاه اصفهان	۲/۴۱۳	دانشگاه جامع امام حسین	۱/۲۰۴
۸	دانشگاه جامع امام حسین	۸۸	دانشگاه خوارزمی	۲/۳۷۵	دانشگاه تربیت مدرس	۱/۲۰۴
۹	دانشگاه تربیت مدرس	۸۷	پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان	۱/۸۴۴	دانشگاه شاهد	۱/۲۰۴
۱۰	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۷۰	دانشگاه تربیت مدرس	۱/۶۲۳	پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان	۱/۲۰۴
۱۱	دانشگاه اصفهان	۶۷	دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی	۱/۳۷۵	دانشگاه اصفهان	۱/۲۰۳
۱۲	دانشگاه خوارزمی	۶۵	دانشگاه الزهرا	۱/۳۳۷	دانشگاه فردوسی مشهد	۱/۲۰۳

ردیف	نام سازمان	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال شده)
۱۳	دانشگاه شهید بهشتی	۶۳	دانشگاه شاهد	۱/۲۵۵	دانشگاه شهید بهشتی	۱/۲۰۳
۱۴	دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی	۵۵	دانشگاه فردوسی مشهد	۱/۱۵۸	دانشگاه آزاد اسلامی رودهن	۱/۲۰۳
۱۵	دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی	۵۱	دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی	۱/۱۳۸	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۱/۲۰۲
۱۶	دانشگاه فردوسی مشهد	۴۵	دانشگاه فرهنگیان	۱/۱۰۱	دانشگاه الزهرا	۱/۲۰۲
۱۷	دانشگاه الزهرا	۴۱	دانشگاه شهید بهشتی	۱/۰۸۰	دانشگاه عالی دفاع ملی	۱/۲۰۲
۱۸	دانشگاه علوم پزشکی ایران	۴۱	دانشگاه عالی دفاع ملی	۱/۰۷۴	دانشگاه شهید چمران اهواز	۱/۲۰۲
۱۹	دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن	۴۰	دانشگاه شهید چمران اهواز	۱/۰۶۱	دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی	۱/۲۰۲
۲۰	دانشگاه عالی دفاع ملی	۳۹	دانشگاه مازندران	۱/۰۴۴	دانشگاه امام صادق	۱/۲۰۲

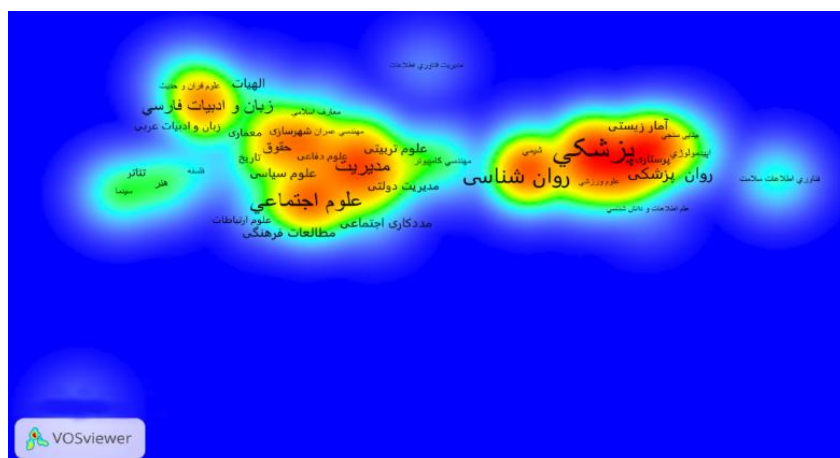
شکل ۵ و جدول ۱۲ بیانگر شبکه هم رخدادی و میزان همکاری میان دانشگاه‌ها و موسسات فعال در انتشار مقالات است. بر اساس یافته‌ها دانشگاه تهران، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه پیام نور، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان، دانشگاه شاهد، دانشگاه جامع امام حسین، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشگاه اصفهان، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه الزهرا، دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشگاه

آزاد اسلامی واحد رودهن، دانشگاه عالی دفاع ملی از محبوب‌ترین سازمان‌های فعال در شبکه همکاری میان موسسات علمی حامی انتشار مقاله هستند. دانشگاه تهران، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، دانشگاه جامع امام حسین، دانشگاه اصفهان، دانشگاه خوارزمی، پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی، دانشگاه الزهراء، دانشگاه شاهد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه مازندران به دلیل داشتن بیشترین میزان سنجه مرکزیت بینیت جزء سازمان‌هایی هستند که به عنوان گره واسط میان سازمان‌های دیگر پیوند برقرار می‌کنند و نوعی پل ارتباطی میان سازمان‌های فعال در شبکه هستند. سازمان‌های نظیر دانشگاه تهران، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه جامع امام حسین، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه شاهد، پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان، دانشگاه اصفهان، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشگاه الزهراء، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی، دانشگاه امام صادق از مشهورترین سازمان‌های فعال در شبکه همکاری میان موسسات علمی در تولید مقاله هستند.

میزان همکاری نویسندگان حوزه دفاع مقدس با توجه به رشته‌های علمی چگونه است؟

یکی از جنبه‌های مهم در تحلیل تولیدات علمی، بررسی الگوی همکاری میان رشته‌های مختلف علمی است. جدول ۱۳ و شکل ۶، ساختار ارتباطی میان رشته‌های علمی را در این زمینه نمایش می‌دهند.

شکل ۶. نقشه چگالی رشته‌های علمی

جدول ۱۳: شاخص‌های مرکزیت رشته‌های علمی

ردیف	نام نویسنده	مرکزیت درجه	نام نویسنده	بینیت (نرمال‌شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال‌شده)
۱	روانشناسی	۱۷۴	روان شناسی	۱۰/۵۸۸	علوم اجتماعی	۳/۰۴۹
۲	پزشکی	۱۷۴	پزشکی	۱۰/۲۵۸	روان شناسی	۳/۰۴۷
۳	زبان و ادبیات فارسی	۱۰۸	علوم اجتماعی	۹/۸۱۱	علوم تربیتی	۳/۰۳۹
۴	علوم اجتماعی	۱۰۸	زبان و ادبیات فارسی	۷/۱۷۵	پزشکی	۳/۰۳۸
۵	علوم سیاسی	۷۸	علوم سیاسی	۶/۱۳۷	علوم سیاسی	۳/۰۲۸
۶	روان پزشکی	۷۹	علوم تربیتی	۵/۷۷۹	تربیت بدنی و علوم ورزشی	۳/۰۲۴
۷	پرستاری	۷۸	پرستاری	۴/۲۲۰	زبان و ادبیات فارسی	۳/۰۲۱
۸	علوم تربیتی	۶۳	جغرافیا	۳/۴۳۳	مدیریت دولتی	۳/۰۱۸

ردیف	نام نویسنده	مرکزیت درجه	نام نویسنده	مرکزیت بینیت (نرمال شده)	نام نویسنده	مرکزیت نزدیکی (نرمال شده)
۹	ایمونولوژی	۵۱	تربیت بدنی و علوم ورزشی	۲/۹۶۲	حقوق	۳/۰۱۴
۱۰	تربیت بدنی و علوم ورزشی	۵۰	مدیریت دولتی	۲/۴۹۶	تاریخ	۳/۰۱۳
۱۱	مدیریت دولتی	۴۵	مهندسی شهرسازی	۱/۶۶۳	پرستاری	۳/۰۱۲
۱۲	آمار زیستی	۴۴	مهندسی صنایع	۱/۶۴۱	فیزیوتراپی	۳/۰۰۸
۱۳	جغرافیا	۴۳	هنر	۱/۳۵۵	اقتصاد	۳/۰۰۵
۱۴	حقوق	۳۷	تاریخ	۱/۳۳۷	الهیات و معارف اسلامی	۳/۰۰۵
۱۵	زبان و ادبیات عربی	۳۵	حقوق	۱/۳۲۲	شیمی	۳/۰۰۴
۱۶	بهداشت	۳۵	معماری	۱/۲۰۶	مهندسی شهرسازی	۳/۰۰۰
۱۷	علوم دفاعی	۳۱	مدیریت منابع انسانی	۱/۱۷۲	هنر	۲/۹۹۹
۱۸	مهندسی شهرسازی	۲۷	روان پزشکی	۱/۱۲۴	علوم دفاعی	۲/۹۹۸
۱۹	فیزیوتراپی	۲۵	الهیات و معارف اسلامی	۱/۱۱۹	بهداشت	۲/۹۹۵
۲۰	معماری	۲۴	ایمونولوژی	۱/۱۱۵	جغرافیا	۲/۹۹۴

شکل ۶ و جدول ۱۳ میزان همکاری و هم رخدادی رشته‌های علمی در زمینه موضوعی دفاع مقدس را نشان می‌دهد. همانطور که پیداست رشته‌های روان‌شناسی، پزشکی، زبان و ادبیات فارسی، علوم اجتماعی، علوم سیاسی، روان‌پزشکی، پرستاری، علوم تربیتی،

ایمونولوژی، تربیت بدنی و علوم ورزشی، مدیریت دولتی، آمار زیستی، جغرافیا، حقوق، زبان و ادبیات عربی، بهداشت، علوم دفاعی، مهندسی شهرسازی، فیزیوتراپی، معماری با دارا بودن بیشترین میزان مرکزیت درجه محبوب رشته‌ها در شبکه همکاری بین رشته‌ها هستند. رشته‌های روان‌شناسی، پزشکی، علوم اجتماعی، زبان و ادبیات فارسی، علوم سیاسی، علوم تربیتی، پرستاری، جغرافیا، تربیت بدنی و علوم ورزشی، مدیریت دولتی، مهندسی شهرسازی، مهندسی صنایع، هنر، تاریخ، حقوق، معماری، مدیریت منابع انسانی، روان‌پزشکی، الهیات و معارف اسلامی، ایمونولوژی با داشتن بیشترین مرکزیت بینیت بیشترین نقش را در انتقال اطلاعات میان رشته‌های علمی ایفا کرده‌اند. همچنین رشته‌های علوم اجتماعی، روان‌شناسی، علوم تربیتی، پزشکی، علوم سیاسی، تربیت بدنی و علوم ورزشی، زبان و ادبیات فارسی، مدیریت دولتی، حقوق، تاریخ، پرستاری، فیزیوتراپی، اقتصاد، الهیات و معارف اسلامی، شیمی، مهندسی شهرسازی، هنر، علوم دفاعی، بهداشت، جغرافیا با داشتن بیشترین مرکزیت نزدیکی از مشهورترین رشته‌های علمی در زمینه تولید مقالات حوزه دفاع مقدس هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با تمرکز بر حوزه دفاع مقدس و با استفاده از رویکرد علم‌سنجی، به ترسیم شبکه علمی مقالات مرتبط پرداخته است. از طریق تحلیل هم‌رخدادی واژگان و بهره‌گیری از روش‌های تحلیل شبکه‌ای، تلاش شده تا روابط مفهومی میان پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه شناسایی و تبیین شود.

از مجموع ۴۹۹۸ مقاله منتشرشده در حوزه دفاع مقدس، ۶۴ درصد از مقالات در قالب نشریات علمی (ژورنال‌ها) و ۳۶ درصد در قالب مقالات کنفرانسی منتشر شده‌اند. این نسبت بیانگر آن است که بخش عمده‌ای از تولیدات علمی در این حوزه در بستر مجلات علمی صورت گرفته که معمولاً از فرآیند داوری دقیق‌تر، بازه زمانی طولانی‌تر و ساختار علمی منسجم‌تری برخوردارند. این مسئله می‌تواند حاکی از رویکرد پژوهشگران به تولید دانش عمیق و نظری در این زمینه باشد. از سوی دیگر، سهم قابل توجه مقالات کنفرانسی (بیش از یک‌سوم کل تولیدات علمی) نیز نشان‌دهنده پویایی و زنده‌بودن مباحث مرتبط با دفاع مقدس در رویدادهای علمی و تبادل‌های پژوهشی سریع‌تر است.

بررسی روند زمانی انتشار مقالات نشان می‌دهد که از سال ۱۳۹۴ به بعد، رشد محسوسی در تولید آثار علمی در این زمینه مشاهده شده است؛ به گونه‌ای که بیش از ۶۹ درصد کل

تولیدات علمی مربوط به سال‌های اخیر است. این موضوع بیانگر توجه فزاینده پژوهشگران به موضوع دفاع مقدس در دهه اخیر است که می‌تواند متأثر از تغییر اولویت‌های پژوهشی و تحولات فرهنگی-اجتماعی کشور باشد. بررسی الگوی هم‌نویسندگی در مقالات حوزه مطالعات دفاع مقدس نشان می‌دهد که اغلب تولیدات علمی توسط یک تا سه نویسنده به صورت مشترک نگاشته شده‌اند. این الگو حاکی از شکل‌گیری همکاری‌های علمی محدود اما تخصص‌محور است.

محمدرضا سروش با نگارش ۶۵ مقاله، پرکارترین نویسنده در حوزه دفاع مقدس به شمار می‌رود. پس از او، مصطفی قانع با ۳۹ مقاله و بتول موسوی با ۳۲ مقاله در جایگاه‌های بعدی قرار دارند. در مجموع، یازده نویسنده برتر تنها در ۶,۲۴ درصد از کل مقالات این حوزه مشارکت داشته‌اند. این آمار از یک‌سو نشان‌دهنده وجود پژوهشگرانی است که به صورت مستمر و تخصصی در این حوزه فعالیت کرده‌اند؛ استمرار پژوهشی این افراد می‌تواند به عمق‌بخشی و انسجام علمی کمک کند. اما از سوی دیگر، مشارکت پایین نویسندگان پرتولید در کل مقالات می‌تواند بیانگر پراکندگی زیاد و نبود انسجام میان پژوهشگران این حوزه است. این پراکندگی هرچند ممکن است تنوع دیدگاه‌ها را افزایش دهد، اما می‌تواند مانعی برای شکل‌گیری یک جریان منسجم علمی نیز باشد.

از نظر سازمانی، دانشگاه‌ها به‌ویژه دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله و دانشگاه تهران نقش محوری در تولید دانش در این حوزه ایفا کرده‌اند. این یافته با آنچه در پژوهش‌نخودیان و همکاران (۲۰۱۵) نیز دیده می‌شود - که دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله را مرکز اصلی تولید مقالات مرتبط با گاز خردل معرفی کرده بود - همخوانی دارد. با این حال، باید به نقش کم‌رنگ‌تر پژوهشکده‌ها و نهادهای تخصصی غیر دانشگاهی نیز توجه کرد که می‌تواند نقطه ضعف مهمی در تنوع منابع علمی باشد. در بررسی پژوهش‌های حوزه دفاع مقدس، بیشترین مشارکت در انتشار مقالات مربوط به نویسندگانی با مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد بوده است. همچنین از نظر مرتبه علمی، افرادی که در جایگاه استادیار قرار دارند، سهم قابل توجهی داشته‌اند. با این حال، نقش اعضای هیئت علمی با مرتبه استاد در تولید مقالات کمتر بوده است. این وضعیت نشان می‌دهد که حضور پژوهشگران جوان و در حال آموزش در این حوزه پررنگ‌تر است، اما به منظور ارتقاء کیفیت و عمق علمی آثار، افزایش مشارکت اعضای هیئت علمی با مرتبه استاد لازم است. همچنین تشویق دانشجویان

و فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی به فعالیت پژوهشی می‌تواند به گسترش و پویایی این حوزه کمک کند. از منظر رشته‌ای، سیطره رشته‌هایی چون روان‌شناسی، زبان و ادبیات فارسی، و علوم پزشکی بر تولیدات علمی دفاع مقدس، حاکی از تنوع رویکردها به این پدیده است؛ اما غیبت پررنگ رشته علوم دفاعی در میان ده رشته برتر نشان‌دهنده خلأ مهم است که با توجه به ماهیت موضوع می‌تواند نگران‌کننده باشد.

از میان ۳۱۷۸ نشریه فعال در حوزه دفاع مقدس، نشریه «طب جانباز» با انتشار ۳۳۱ مقاله، و نشریات «طب نظامی» و «مطالعات دفاع مقدس» هر کدام با ۱۵۳ مقاله، بیشترین حجم مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. این امر نشان می‌دهد که بیشترین تمرکز پژوهش‌ها در ژورنال‌های حوزه پزشکی بوده است، که نشان‌دهنده اهمیت ویژه مسائل بهداشتی، درمانی و روانی جانبازان و بازماندگان جنگ است. در عین حال، نشریه «مطالعات دفاع مقدس» به عنوان مجله تخصصی دفاع مقدس در زمینه علوم انسانی و اجتماعی، موفق به کسب جایگاه برجسته و شاخصی در میان نشریات فعال این حوزه شده است. این موفقیت، بیانگر اعتبار و تأثیرگذاری قابل توجه این مجله در توسعه و تقویت پژوهش‌های مرتبط با دفاع مقدس از منظر فرهنگی، تاریخی و اجتماعی بوده و اهمیت ویژه آن را در میان جامعه علمی کشور به روشنی نمایان می‌سازد.

بررسی شبکه هم‌تألفی نویسندگان فعال در حوزه دفاع مقدس نشان می‌دهد که تعدادی از پژوهشگران با تمرکز و استمرار بالا، به عنوان هسته‌های اصلی شبکه علمی این حوزه شناخته می‌شوند. افرادی مانند محمدرضا سروش، مصطفی قانع و جعفر میرزایی علاوه بر اینکه از پرکارترین نویسندگان به شمار می‌روند، به دلیل داشتن بالاترین میزان مرکزیت بینیت، نقش کلیدی در تسهیل جریان دانش و اطلاعات در شبکه ایفا می‌کنند. این مرکزیت بالا به معنای توانایی این نویسندگان در اتصال سایر اعضای شبکه و ایجاد پلی میان گروه‌های مختلف پژوهشی است. حضور چنین افرادی به عنوان گره‌های واسط باعث می‌شود که شبکه علمی از انسجام و پویایی مناسبی برخوردار باشد و جریان اطلاعات به صورت کارآمد میان پژوهشگران مختلف منتقل شود. به عبارت دیگر، این نویسندگان به عنوان عوامل حیاتی در حفظ و توسعه دانش حوزه دفاع مقدس عمل می‌کنند و حذف آن‌ها می‌تواند به کاهش ارتباطات میان اعضای شبکه و در نتیجه تضعیف کیفیت و کمیت تولیدات علمی منجر شود.

تحلیل شبکه هم‌رخدادی واژگان نیز گویای آن است که مفاهیمی چون «جانبازان»، «شهادت»، «فرهنگ»، «ایثار»، «زن»، «اختلال استرس پس از ضربه» و «گاز خردل» از جایگاه برجسته‌ای در ادبیات این حوزه برخوردارند. این یافته با پژوهش‌های پیشین نظیر بهرامیان (۱۴۰۰) که به واژگان پرتکرار در وصیت‌نامه‌ها اشاره کرده بود، هماهنگ است و همچنین هم‌راستا با مطالعات خارجی نظیر عبیدات و همکاران (۲۰۲۵) و زوزولینسکی (۲۰۲۴) است که نشان داده بودند در تحلیل‌های علم‌سنجی جنگ، مفاهیم اجتماعی و انسانی (نظیر زنان، بهداشت، آسیب‌های روانی) سهم بالایی دارند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی فعال در حوزه دفاع مقدس، تعدادی از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی نقش محوری و واسطه ایفا می‌کنند. دانشگاه‌هایی مانند دانشگاه تهران، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه پیام نور، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان، دانشگاه شاهد، دانشگاه جامع امام حسین و دانشگاه تربیت مدرس، نه تنها بیشترین حجم تولیدات علمی را در این حوزه دارند، بلکه با داشتن بالاترین میزان مرکزیت بینیت به‌عنوان گره‌های واسطه، نقش پل ارتباطی میان سایر سازمان‌ها را بر عهده دارند. این نقش واسطه‌گری موجب تقویت انسجام شبکه علمی و تسهیل جریان دانش و همکاری میان پژوهشگران و مؤسسات مختلف می‌شود.

بررسی شبکه همکاری میان‌رشته‌ای در تولیدات علمی مرتبط با دفاع مقدس نشان‌دهنده میزان بالای هم‌رخدادی و تعامل میان رشته‌های مختلف علمی است. نتایج به‌دست‌آمده بیانگر آن است که رشته‌هایی نظیر روان‌شناسی، پزشکی، زبان و ادبیات فارسی، علوم اجتماعی، علوم سیاسی، روان‌پزشکی، پرستاری، علوم تربیتی، ایمنولوژی، تربیت بدنی و علوم ورزشی، مدیریت دولتی، آمار زیستی، جغرافیا، حقوق، زبان و ادبیات عربی، بهداشت، علوم دفاعی، مهندسی شهرسازی، فیزیوتراپی و معماری از بیشترین درجه مرکزیت در شبکه برخوردار بوده‌اند. این شاخص بیانگر آن است که این رشته‌ها، از نظر میزان ارتباط با سایر رشته‌ها و نقش‌آفرینی در تولیدات علمی، جایگاه محوری داشته‌اند و به‌نوعی در مرکز شبکه همکاری بین‌رشته‌ای قرار دارند.

علاوه بر آن، رشته‌هایی همچون روان‌شناسی، پزشکی، علوم اجتماعی، زبان و ادبیات فارسی، علوم سیاسی، علوم تربیتی، پرستاری، جغرافیا، تربیت بدنی و علوم ورزشی، مدیریت

دولتی، مهندسی شهرسازی، مهندسی صنایع، هنر، تاریخ، حقوق، معماری، مدیریت منابع انسانی، روان‌پزشکی، الهیات و معارف اسلامی و ایمونولوژی دارای بیشترین مرکزیت بینیت بوده‌اند؛ این بدان معناست که این رشته‌ها نقش مؤثرتری در انتقال دانش میان رشته‌های مختلف ایفا کرده‌اند و به‌عنوان پل‌های ارتباطی میان خوشه‌های دانشی در شبکه عمل کرده‌اند.

همچنین بر اساس شاخص مرکزیت نزدیکی، رشته‌های علوم اجتماعی، روان‌شناسی، علوم تربیتی، پزشکی، علوم سیاسی، تربیت بدنی و علوم ورزشی، زبان و ادبیات فارسی، مدیریت دولتی، حقوق، تاریخ، پرستاری، فیزیوتراپی، اقتصاد، الهیات و معارف اسلامی، شیمی، مهندسی شهرسازی، هنر، علوم دفاعی، بهداشت و جغرافیا به‌عنوان مشهورترین و قابل‌دسترس‌ترین رشته‌ها در شبکه علمی دفاع مقدس شناخته شده‌اند. این شاخص نشان می‌دهد که این رشته‌ها در مسیرهای کوتاه‌تری نسبت به سایر رشته‌ها قرار داشته و از موقعیت مطلوبی برای دسترسی و انتشار اطلاعات علمی برخوردار بوده‌اند. تحلیل این شاخص‌ها گویای آن است که مطالعات دفاع مقدس در ایران نه تنها محدود به یک حوزه خاص نبوده، بلکه ماهیتی بین‌رشته‌ای داشته و با مشارکت فعال رشته‌های متنوع علمی، ابعاد گوناگون این موضوع (نظامی، فرهنگی، اجتماعی، روانی و درمانی) را در بر گرفته است. این گستره وسیع مشارکت میان‌رشته‌ای، نشان از ظرفیت بالای موضوع دفاع مقدس برای مطالعات علمی در حوزه‌های مختلف دارد و می‌تواند بستری مناسب برای توسعه پژوهش‌های میان‌رشته‌ای آینده فراهم آورد.

پیشنهاد می‌شود با توجه به ظرفیت میان‌رشته‌ای گسترده در حوزه دفاع مقدس، بسترهای لازم برای گسترش همکاری‌های علمی میان رشته‌هایی چون روان‌شناسی، پزشکی، علوم اجتماعی، علوم انسانی و علوم دفاعی فراهم شود. تقویت پیوند میان دانشگاه‌ها و نهادهای پژوهشی غیردانشگاهی می‌تواند به انسجام شبکه علمی و ارتقای کیفیت تولیدات پژوهشی منجر شود. همچنین حمایت هدفمند از پژوهشگران جوان در کنار افزایش نقش راهبری اعضای هیئت علمی با سابقه، ضرورتی است که می‌تواند به عمق‌بخشی بیشتر مطالعات کمک کند. پیشنهاد می‌شود پایگاه داده‌ای ملی و یکپارچه با محوریت دفاع مقدس ایجاد شود تا امکان دسترسی منسجم به منابع علمی، مستندات تاریخی و اطلاعات کتاب‌شناختی برای پژوهشگران فراهم گردد. بهره‌گیری پیشرفته از ابزارهای علم‌سنجی و تحلیل شبکه نیز می

تواند به شناسایی خلأهای دانشی و جهت‌دهی هوشمندانه‌تر تحقیقات کمک کند. از آنجا که این حوزه همچنان سرشار از موضوعات بکر و چندلایه است، ورود پژوهشگران با رویکردهای نو و انگیزه‌مند به این عرصه، ضمن تقویت جریان علمی، فرصت بی‌بدیلی برای تأثیرگذاری در توسعه دانش بومی و بازتولید معنایی یکی از مهم‌ترین مقاطع تاریخی کشور فراهم می‌آورد و شایسته است به این حوزه توجه ویژه‌ای شود. پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تطبیقی وضعیت تولید علم در حوزه جنگ و دفاع در ایران با کشورهای دارای تجربه مشابه پرداخته شود تا از این طریق الگوهای موفق و راهبردهای مؤثر در توسعه پژوهش‌های این حوزه شناسایی شود. همچنین، پژوهش‌هایی در خصوص اثربخشی سیاست‌ها و حمایت‌های نهادی، اعم از دولتی و دانشگاهی، بر تولیدات علمی مرتبط، می‌تواند به بهینه‌سازی فرآیندهای سیاست‌گذاری پژوهشی و افزایش کیفیت و کمیت پژوهش‌ها کمک کند. این رویکردها می‌توانند زمینه‌ساز رشد مستدام و هدفمند پژوهش‌های دفاع مقدس باشند و افق‌های جدیدی برای توسعه علمی این حوزه فراهم آورند.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

سپاسگزاری

از همه اساتید پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس شهید سپهبد پاسدار حاج قاسم سلیمانی بابت زحمات و راهنمایی‌های ارزشمندشان صمیمانه تشکر می‌نمایم.

ORCID

Alireza abyati <https://orcid.org/0009-0009-4749-7767>
Mohammad sadegh jalalirad <https://orcid.org/0000-0001-8713-7410>
Seyed javad rezae <https://orcid.org/0000-0002-2959-1110>

منابع

- بهرامیان، صادق. (۱۴۰۰). تحلیل اسناد جنگ تحمیلی: مطالعه‌ی موردی وصیت‌نامه‌ی ۳۲ نفر از شهدای اطلاعات عملیات سپاه سیدالشهداء (ع) استان تهران. دولت‌پژوهی ایران معاصر، ۱۷(۱)، ۹۷-۱۱۳.
https://irsj.ihu.ac.ir/article_206551.html
- حسینی، سیدرضا و نیکروز سعید. (۱۳۸۹). دفاع مقدس در آئینه‌ی پژوهش. کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ۱۵(۱۵۳)، ۶۶-۶۸.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۹، ۱ مهر). بیانات در دیدار با پیشکسوتان دفاع مقدس. بازیابی شده از <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=46536>
- ربیعی، حسین و محمدپور، علی. (۱۳۹۶). تحلیل روند ویژگی‌های جنگ تحمیلی با تاکید بر بنیان‌های جغرافیای نظامی. فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، ۳(۴)، ۴۷-۷۴.
<https://dor.lsc.ac/dor/20.1001.1.25883674.1396.3.4.3.7>
- قاسم‌زاده، عباسعلی. (۱۴۰۱). علم سنجی فراگیر دفاع مقدس در نشریات معتبر داخلی (دفاع مقدس، جنگ تحمیلی، جنگ ایران و عراق)، تهران: عطران.
- قهرمانی، شهاب و یوسف‌نژاد، فاطمه. (۱۳۹۷). تاثیر تنگه هرمز بر استراتژی‌های دفاع مقدس. تهران: پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس.
- محمودی، مهدی و توکلی زاده راوری، محمود. (۱۳۹۵). ترسیم نقشه موضوعی اسناد جنگ تحمیلی: مطالعه موردی وصیت نامه فرماندهان سپاه پاسداران شهید استان کرمان. فصلنامه گنجینه اسناد، ۴(۱۰۴)، ۸۳-۹۳.
- مطهری، سید میثم، عزیزی سولدز، محمود و فناپیان، تاج بخش. (۱۳۹۳). دسته بندی موضوعی پایان نامه‌های تئاتر دفاع مقدس در سه دهه فعالیت دانشکده‌های هنرهای نمایشی کشور. فصلنامه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، ۱۸(۵۸)، ۱۴۱-۱۵۷.
https://ksiu.nahad.ir/article_91.html
- موسوی خمینی، روح‌الله. (۱۳۷۸). صحیفه امام: مجموعه آثار امام خمینی (س) (بیانات، پیام‌ها، مصاحبه‌ها، احکام، اجازات شرعی و نامه‌ها). تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س).

نهادی، هادی. (۱۳۹۹). تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در نشریات علمی کشور در حوزه دفاع مقدس از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۸. فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، ۶(۲۴)، ۱۶۱-۱۷۸.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25883674.1399.6.4.8.3>

References

- Ahlawat, R., Ghai, M., & Garg, S. K. (2022). Bibliometric Analysis of Published Research on RussiaUkraine War Using VOSviewer. *Economic Affairs*, 67(04s), 997-1002. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4s.2022.33>
- Nokhodian, Z., ZareFarashbandi, F., & Shoaee, P. (2015). Mustard gas exposure in Iran-Iraq war-A scientometric study. *Journal of education and health promotion*, 4(1), 56. <https://doi.org/10.4103/2277-9531.162355>
- Obeidat, B. F., AlKhaza'leh, M. S., & Haimed, S. (2025). The Status of Women in War: A Bibliometric Analysis. *Dirasat: Human and Social Sciences*, 52(4), 7243-7243. <https://doi.org/10.35516/hum.v52i4.7243>
- Radzi, E. M. (2024). Examining the impact of social security programs on military personnel and veterans: A scientometric and scoping review. *Social Security Management Journal*, 1-18. <https://doi.org/10.32890/ssmj.2024.1.2.1>
- Sillanpää, A., & Koivula, T. (2010). Mapping conflict research: A bibliometric study of contemporary scientific discourses. *International Studies Perspectives*, 11(2), 148-171. <https://doi.org/10.1111/j.1528-3585.2010.00399.x>
- Stadler, T., Temesi, A., & Lakner, Z. (2022). Soil chemical pollution and military actions: a bibliometric analysis. *Sustainability*, 14(12), 7138. <https://doi.org/10.3390/su14127138>
- Zozulinsky, A. (2024). The Financial, Economic and Social Consequences of the Russo-Ukrainian War: Bibliometric Analysis. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 8 (3), 134-162.. [https://doi.org/10.61093/fmir.8\(3\).134-162.2024](https://doi.org/10.61093/fmir.8(3).134-162.2024)

References[in persian]

Mousavi Khomeini, R. (1999). Sahifeh Imam: The collected works of Imam Khomeini (S) (Statements, messages, interviews, rulings, religious permissions, and letters). Tehran: Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works.

Khamenei, S. A. (2020, September 22). Statements in the meeting with veterans of the Holy Defense. Retrieved from <https://khamenei.ir/news-content?id=46536>.

Bahramian, S. (2021). An Analysis of the Imposed War Documents Case study: The Wills of 32 Martyrs of the Operational Intelligence of Sayyed al-Shohada Corps in Tehran Province. State studies of Contemporary Iran, 7(1), 97-113. https://irsj.ihu.ac.ir/article_206551.html

Hosseini, S., & Nikroo, S. (2010). The Holy Defense in the mirror of research. Monthly Journal of History and Geography, 15(153), 66-68.

Rabiei, H., & Mohammadpour, A. (2018). Analysis of the trends and characteristics of the Iran-Iraq war with emphasis on the foundations of military geography Has Been Built . Holy Defense Studies, 3(4), 47-74.[in persian] <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25883674.1396.3.4.3.7>

Qasemzadeh, A. (2022). Comprehensive scientometrics of the Holy Defense in reputable domestic journals (Holy Defense, Imposed War, Iran-Iraq War). Tehran: Atran.

Ghahremani, Sh., & Yousefnajad, F. (2018). The impact of the Strait of Hormuz on the strategies of the Holy Defense. Tehran: Research Institute of Science and Knowledge of Holy Defense.

Mahmoudi, M., & Tavakolizadeh Ravari, M. (2016). Thematic Mapping of Last Wills and Testaments of the Iranian Commanders in the Iran Iraq War. Ganjine-ye Asnad, 4(104), 83-93.

Motahari, S. M., Azizi Soldoz, M., & Fanaian, T. (2014). Classification of Holly Defense theater thesis (Three decade activity in schools of performing arts). The Knowledge Studies in the Islamic University, 18(58), 141-157. [in persian]. https://ksiu.nahad.ir/article_91.html

استناد به این مقاله: نام خانوادگی نویسنده اول، نام. (سال). عنوان مقاله. عنوان نشریه (ایتالیک)، سال (شماره)، ص آغاز-ص پایان.

Name of Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Nahadi, H. (2021). Content analysis of articles published in Iranian scientific journals in the field of Sacred Defense from 1989 to 2019. Holy Defense Studies, 6(24), 161–178. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25883674.1399.6.4.8.3>

زودآیند ویراستاری نشده (نشریه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی)